

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра Фінансового менеджменту та фондового ринку
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 2019 ____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий та страховий менеджмент
(назва магістерської програми)
на тему: «Аналіз та перспективи розвитку страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні»

(назва теми)

Виконавець:

студент ЦВФН

Кащенко Неля Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

____ д.е.н., проф. _____

—
_ Баранова Вікторрія Глібівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ	
1.1. Наукові витоки страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.....	8
1.2. Система страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.....	16
1.3. Методичні підходи щодо оцінювання функціонування системи страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.....	26
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ	
2.1. Основні тенденції у розвитку системи страхування в Україні...	34
2.2. Аналіз функціонування системи страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.....	41
2.3. Фактори розвитку страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.....	48
РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ	
3.1. Основні напрями вдосконалення страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні.....	51
3.2. Рекомендації щодо впровадження нових страхових продуктів у діяльність страхових	

компаній.....	57
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

За останнє століття число катаклізмів збільшилося майже в 20 разів. Ще на початку XX століття у всьому світі за рік відбувався не більше десятка природних або техногенних катастроф, в середині століття їх було вже близько 50, а сьогодні за рік відбувається більше 200 подібних подій. За минуле століття від стихійних лих на планеті загинуло близько 8 мільярдів чоловік, такі втрати порівнянні хіба що з втратами під час військових дій. Таку саму тенденцію мають й нещасні випадки (події), які пов'язані з діяльністю людини. Це й нещасні випадки на виробництві, що викликані недотриманням умов експлуатації машин і механізмів, порушення техніки безпеки. Але особливим видом нещасних випадків є порушення експлуатації автотранспорту у наслідок недотримання правил дорожнього руху. Бажання убезпечити себе та свої майнові інтереси при виникненні несприятливих подій породжують так званий страховий інтерес, та, відповідно, страхові відносини.

Страхування обов'язкової цивільної відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВВНТЗ), саме таку назву отримав цей вид страхування, що має своєю метою захистити майнові інтереси громадян і юридичних осіб у разі настання несприятливих наслідків, має для суспільства важливе значення. Тому, не дивно, що ОСЦПВВНТЗ, за рідкісним винятком, існує практично в кожній країні світу як форма захисту майнових інтересів учасників дорожньо-транспортних подій. У всіх країнах страхування обов'язкової цивільної відповідальності власників транспортних засобів за загальним правилом регулюється на законодавчому рівні. Останніми роками в цій сфері, накопичилася низка проблем, які потребують подальшого дослідження, зокрема проблеми в законодавстві, щодо обов'язкового страхування відповідальності за такими транспортними засобами як електротранспорт, міні транспорт (мопеди, велосипеди і т.і.). можемо констатувати, що сьогодні законодавство та правила страхування не

охоплюють нові види транспорту, що породжує конфлікт інтересів у суспільстві. Проблемам страхування цивільної відповідальності присвячено значну кількість наукових та науково-прикладних праць. Серед авторів, які досліджували страхові відносини, у тому числі й у цій сфері, віднесемо Базилевича В., Баранову В., Внукову Н., Зальотова О., Сташкевич Н., Світличну О., Тринчука В. та ін.. Проблемам страхування присвячений український науково-практичний журнал Insurance, де публікуються статті керівників страхових компаній України. Разом з тим, певні наукові та методичні питання осталися мало висвітленими. Це торкається проблем модифікації правил страхування, адже нові технології породжують нові запити на страхування, а правилами це не передбачається, що призводить до негативного ставлення до послуг страхування. Поза увагою опиняються нові страхові ризики, пов'язані з кібербезпекою, захистом особистого інформаційного простору, виникненням та появою нових видів транспорту і т.і.

Вищезазначене зумовило вибір теми дослідження, дозволило сформулювати мету та визначити завдання для її вирішення.

Метою кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього рівня магістр є на основі узагальнення наукових доробок у сфері страхування щодо страхування цивільної відповідальності запропонувати основні напрями розвитку даного виду страхування з метою більш повного задоволення потреб суспільства.

Сформульована мета потребує вирішення наступних **завдань**:

- дослідити наукові витoki страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;
- визначити складові системи страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;
- узагальнити методичні підходи щодо оцінювання функціонування системи страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;

- провести оцінку основних тенденцій у розвитку системи страхування в Україні;
- проаналізувати функціонування системи страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні;
- дослідити вплив факторів розвитку страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;
- запропонувати рекомендації щодо розвитку страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні;
- розробити рекомендації щодо впровадження нових страхових продуктів у діяльність страхових компаній.

Об'єктом дослідження є процес страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Предметом дослідження є методичні та законодавчо-організаційні положення щодо страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є фундаментальні положення теорії фінансів і страхування, теорії систем, державного регулювання. Наукові праці українських і зарубіжних вчених з питань функціонування і розвитку страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

У процесі вирішення поставлених завдань у кваліфікаційній роботі використовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: історичний метод при визначенні витоків та розвитку страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів; логічного узагальнення при дослідженні поняття страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та визначення основних напрямів його розвитку; системний метод та метод абстракції при дослідженні структурних елементів системи страхування

цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів; методи дедукції та індукції при дослідженні основних тенденцій розвитку страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні; метод спостереження, порівняння і аналогій, графічний метод при аналізі особливостей функціонування системи страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів; метод кореляційного та регресійного аналізу при визначенні чинників, які впливають на розвиток страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Інформаційною базою дослідження є закони України, Постанови КМУ, статистичні дані, Матеріали Міністерства фінансів, Державної Казначейської служби, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства соціальної політики України, аналітичні матеріали Світового банку. Наукові праці українських і зарубіжних вчених з проблематики дослідження.

Публікації. Основні наукові положення і висновки були опубліковані у тезах «Перспективи розвитку страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту».

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота має загальний обсяг 105 сторінок друкованого тексту, з яких основного тексту 67 сторінок, складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел з 30 найменувань на 3 сторінках, 1 додатку, розміщених на 5 сторінках.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження з метою розробки рекомендацій щодо визначення основних напрямків розвитку страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів з метою більш повного задоволення потреб суспільства дозволило отримати наступні висновки та зробити пропозиції.

1. Дослідження наукових витоків страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів показало, що тільки у 20 ст. з'явився новий вид страхування – страхування відповідальності. Поява цього виду страхування пов'язана з розвитком промисловості, стрімким збільшенням нещасних випадків, пов'язаних з транспортом, небезпечними видами виробництва та ін., у роботі надано основні етапи розвитку видів страхування. Доведено, що страхуванню відповідальності властиві певні особливості, а саме: договором страхування визначені лише дві особи, вигодонабувач залишається невідомим; при укладанні договору страхування встановлюється, як правило, максимальна межа страхової відповідальності, у межах якої страховик здійснює відшкодування третім особам у разі настання страхової події; страхові тарифи розраховуються на один об'єкт страхування.

2. Визначені складові системи страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: мета, завдання, принципи побудови, функції, суб'єкти, об'єкти, страховий механізм, оболонка у вигляді забезпечення: законодавчо-нормативного, інформаційного, організаційного, інфраструктурного.

3. Узагальнити методичні підходи щодо оцінювання функціонування системи страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;

4. Проведена оцінка основних тенденцій у розвитку системи страхування в Україні. Основними тенденціями на страховому ринку є зростання рівня страхових премій і виплат; зменшення кількості страховиків; нарощення активів і резервів. Укрупнення бізнесу залишається глобальною тенденцією ринку страхування в Україні. Уже зараз простежується своєрідна відповідність принципу Паретто: перші 20 гравців акумулюють більшу частину страхового ринку. У структурі портфелів страховиків теж є «перекоси» в бік деяких видів страхування. За даними Нацкомфінпослуг, на ринку переважають КАСКО, ОСАГО і «Зелена карта», медстрахування і страхування майна. «Моторні» види продовжують рухати ринок. Вони займають значне місце в портфелях практично всіх провідних компаній. Сьогодні вже зроблені кроки до впорядкування нагляду на діяльність страховиків, зокрема, прийняття закону про «сплит», який передає повноваження з регулювання страхового ринку від Нацкомфінпослуг - Національному банку. Загальна проблема у компаній практично однакова: більшість з них так і не навчилися заробляти на класичних страхових продуктах. Через високі витрати на андеррайтинг і комісійні агентам (від 30 до 50%) збитковість страхування ОСАЦВ досягає 120-150%. Схожа проблема і за іншими видами страхування.

5. Аналіз функціонування системи страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні показав, що цей сегмент ринку активно розвивається, формується додатковий накопичувальний фонд ДВ1 МТСБУ, величина резервів незароблених премій за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів має стійку тенденцію до зростання, що дозволить страховикам виконувати страхові зобов'язання щодо відшкодування збитку, заподіяного життю, здоров'ю та/або майну потерпілих внаслідок дорожньо-транспортних випадків, і сприяє захисту майнових прав та інтересів страхувальників. Страхові виплати займають значну частину у структурі загальних виплат, а темпи приросту мають тенденцію до зростання.

Разом з тим існують значні перекоси у процедурах виплати відшкодування. За даними Моторного транспортного бюро України у середньому страховики виплачують відшкодування постраждалим протягом 77 днів з моменту ДТП, а за даними Минфіну є страховики, які затягують виплати.

6. Досліджений вплив факторів на розвиток страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів з використання економіко-статистичного аналізу. Основними чинниками, які стимулюють розвиток даного виду страхування, є збільшення автомобілів та зростання середньої заробітної плати. Отримано регресійне рівняння, яке дозволяє прогнозувати надходження страхових премій залежно від вказаних чинників впливу.

7. Запропоновані рекомендації щодо розвитку страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні, зокрема, на основі проведеного дослідження виокремлені наступні напрями вдосконалення страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: системність у розвитку ОСЦПВ; впровадження нових сервісів; контроль за збитковістю страхового портфеля; впровадження прямого регулювання; діджиталізація страхового бізнесу; впровадження нових об'єктів страхування.

8. Розроблені рекомендації щодо впровадження нових страхових продуктів у діяльність страхових компаній. Бажання отримання доходу призводить до загострення конкурентної боротьби і успіх у такій боротьбі знаходить свій вираз у застосуванні новітніх технологій: використання смарт-додатків з різними пропозиціями щодо страхових полісів і особливостей страхування, коментарів та роз'яснень страховиків та юристів щодо поведінки при страховому випадку, більш широке застосування системи бонус-малус з ретельним роз'ясненням. Введення обов'язкового страхування і розробка відповідних страхових продуктів для такого міні транспорту як мопеди-мокики, скутери, моноколеса, велосипеди, електросамокати, для комп'ютерних систем водіння транспортом. Сьогодні існує необхідність

поступового приведення законодавства України до вимог Євродирективи №2009 / 103 / ЄС та практики застосування страхування цивільної відповідальності в країнах ЄС.

Таким чином, застосування традиційних підходів до страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів необхідно доповнити такими видами страхування, які забезпечують захист людини при зміні економіко-технічного середовища, яке зараз відбувається. Необхідним є внесення змін у законодавство для створення відповідної нормативно-правової бази для діяльності страховиків, яка буде враховувати новітні тенденції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виникнення та розвиток страхування – URL. [URL.Consoris consoris.com.ua](http://consoris.com.ua) › insurance-history
2. Шеке́ра О.Г. Історія виникнення і розвитку медичного страхування та систем охорони здоров'я деяких розвинених країн світу/ СЕМЕЙНАЯ МЕДИЦИНА №4 (48), 2013 URL. irbis-nbuv.gov.ua › cgi-bin › opac › search › sim.
3. Статистичні дані страхових ринків Європи URL. <http://www.xprimm.com>
4. Дані: Міжнародного бюро Зеленої карти URL.: <http://cobx.org>
5. Плиса В.Й. Страхування: навч. посібник / В.Й. Плиса. – К.: Каравела, 2005. – 392 с.
6. Раделицький Ю.О., Тенюх З. І. Матвіїв В. Міжнародне страхування відповідальності власників автотранспортних засобів URL. <https://irbis-nbuv.gov.ua> › irbis_nbuv › cgiirbis_64 › eu.
7. Офіційна сторінка національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг URL. <https://www.nfp.gov.ua> › Ohliad-strakhovoho-ry..
8. Сайт Mind.ua URL. <https://mind.ua>
9. Про затвердження Рекомендацій щ... | від 17.03.2005 № 3755 URL. <https://zakon.rada.gov.ua> ›
10. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР URL. <https://zakon.rada.gov.ua> › laws › show
11. Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2005
12. Офіційний сайт. Головна сторінка Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг). URL. <https://www.nfp.gov.ua>

13. Аналіз стану безпеки руху та аварійності на автомобільному, міському електричному та залізничному транспорті в Україні за 2018 рік.

URL. [dsbt.gov.ua › imce › Analiz_avariynosti_2018](https://dsbt.gov.ua/imce/Analiz_avariynosti_2018)

14. Украина - АВТОСТАТ URL. <https://www.autostat.ru> › tags

15. Офіційний сайт. Головна сторінка Міністерства фінансів України.

URL. <https://minfin.com.ua>

16. Пряме врегулювання з ОСЦПВ збилося зі шляху URL

<https://finclub.net> ›

17. Рейтинг страховых компаний Украины - ТОП 100 ...URL: [https://forinsurer.com › ratings › nonlife](https://forinsurer.com/ratings/nonlife)

18. Цивільний кодекс України - Законодавство України ... URL:

[https://zakon.rada.gov.ua › laws › show](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show)

19. Про внесення змін до деяких нормативно-правові акти з питань обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. URL:[https://zakon.rada.gov.ua › laws › show](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show)

20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг (“спліт”). URL:[https://zakon.rada.gov.ua › laws › show](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show)

21. Електронний поліс: запропоновано вирішення проблеми . URL

[https://www.5.ua › ekonomika › elektronnyi-poli](https://www.5.ua/ekonomika/elektronnyi-poli).

22. Страхування автомобіля та цивільно-правової ... URL

[https://ips.ligazakon.net › document › view](https://ips.ligazakon.net/document/view)

23. Е-поліс зміни в ПДР - НАСУ URL [https://www.nasu.com.ua › e-polis-zminy-v-pdr](https://www.nasu.com.ua/e-polis-zminy-v-pdr)

24. Пряме врегулювання збитків / Для споживачів / МТСБУ URL

[www.mtsbu.ua › for_consumers](http://www.mtsbu.ua/for_consumers)

25. Список СК учасників угоди про пряме врегулювання збитків ... URL

[www.mtsbu.ua › for_consumers](http://www.mtsbu.ua/for_consumers)

26. Статистичні дані по галузі автомобільного транспорту . URL..

[https://mtu.gov.ua › content › statistichni-dani-po](https://mtu.gov.ua/content/statistichni-dani-po).

27. В Україні виріс ринок нових авто. Що купували у вересні ... URL
<https://tsn.ua › auto › news › ukrayina › v-ukrayi..>

28. ДТП в Україні і в світі. Останні новини ДТП сьогодні онлайн .
URL..<https://glavcom.ua › tags › dtp>

29. Інновації витісняють традиційне страхування / НВ. URL.
<https://nv.ua › ukr › biz › experts › innovaciji-vit>

30. Інноваційні технології в автотранспортному страхуванні URL.
<visnik.knteu.kiev.ua › files › 2017/04>